

Till läsningen: I 1 t saknas v. bst.

Inskriften har sannolikt icke innehållit mycket mera än vad som finnes bevarat. Framför [rais]ti har stått namnet på den som har låtit resa stenen till minne av sin son Åsgöt. I slutet av inskriften har funnits ett adjektiv, som har börjat på *h-*, bestämning till (ack.) *trik dræng* 'ung man'. I *UFT* föreslås *h[arþa kuþan]* *harða goðan* 'mycket god'. *trik harþa kuþan* »en mycket dugande ung man» är ett i västgötska och danska runinskrifter ganska vanligt epitet, men det förekommer icke i Uppland. Möjligen har inskriften på U 610 innehållit samma adjektiv som U 289 *trink hifan dræng hæfan* »en duglig man».

Om namnet *Asgautr* se U 52.

611. Tibble (Granhammar), V. Ryds sn.

Pl. 2.

Litteratur: B 269, L 324, D 1:10. Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, *Resejournal* 1684 (i Peringskiölds *Monumenta* 3); J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 208; O. Celsius, *Svenska runstenar* (Fm 60) 2, s. 473, R 556 a, s. 77, *Acta Literaria Sveciæ*, Vol. 2 (1725—29), s. 405; N. R. Brocman, *Sagan om Ingvar Widtfarne* (1762), s. 165; C. C. Rafn, *Runeindskrift i Piræus* (1856), s. 157, 192; R. Dybeck, *Reseberättelse* 1860 (ATA), s. 2; S. Bugge, *Tolkning af Runeindskriften på Rökstenen* (ATS 5), s. 29; *UFT* h. 8 (1879), s. 108; G. Stephens, *ONRM* 2, s. 797 f.; E. Brate och S. Bugge, *Runverser* (ATS 10:1), s. 55 f.; O. Montelius i *Fornvännen* 1914, s. 94; *Handlingar i ATA* 1941, 1945, 1946.

Avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 269); Dybeck a. a.; Stephens a. a. (efter Dybeck).

Fig. 6. U 611. Tibble (Granhammar), V. Ryds sn.
Efter B 269.

Runstenen står omkr. 50 m. N om Mjölmarstugan, belägen på norra sidan om vägen Lerberga—Granhammar, omkr. 800 m. SÖ om Lerberga, 1,3 km. VNV om Granhammar. Den står i ett litet ouppodlat markstycke mellan uthusen och åkern. Ristningen är vänd mot Ö. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Fänö».

Runstenen omtalas första gången i *Ransakningarna*: »1 RuneSteen på Tibebebackan, men Rytningen wetter neder åt Jorden.» J. Hadorph har i sin anteckningsbok från resan 1684 antecknat: »En wid Tibble, som stodh wid en 11½ alns graf i den ena änden och i den andra en oskrifuen sten. Dher ligger och en medh kors på som uetter nidh åth» (härmed avses tydligen U 612). På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes anteckningen: »Tible tomt vid granhammar» (B 269: »Tible tomt vid Grenhammar», L 324: »Tible tomt»). — O. Celsius, som besökte platsen »Måndagen efter 7 Trin. d. 5 Aug. 1728», anger den sålunda: »Wäster-Ryd Sochn vid Mälarn och Tibble by, i tomtten. Bonden i Tuna sade att Scipio en unger man födder i Rombolandet skal stå på stenen.» — N. R. Brocman: »Ry Sokn och Tible Tomt på Granhammar Säteris Ägor.» — R. Dybeck hade efter åtskillig möda återfunnit stenen (*Reseberättelse* 1860): »Jag hade föresatt mig att icke spara någon möda för att få reda på den märklige Tiblestenen, Baut. 269, Liljegr. 324, om hvilken ingen hade sig något bekant. Icke en bland hundrade kände ens hvar något ställe med namnet Tible

låg eller legat. En gammal man hänviste mig omsider till Hammarbacken, en höjd vid vägen mellan Granhammar och Lerberga, der jag och flere andra letade förgäfvess. Omsider uppdagades stenen bland lummiga löfbuskar helt nära en åker. Han har der numer en både olämplig och osäker plats. Egaren af marken, innehafvaren af Granhammar, borde anmanas, ja, enligt min oförgrifliga tanke, *äläggas* att omhägna och särskilt vårda runstenen. Några famnar från honom fann jag en liggande vacker sten med ett prydligt kors å undre sidan. Han restes. Den förre runstenen borde flyttas till denne, som står på ett säkert och godt ställe.» I *Sveriges runurkunder* meddelar Dybeck (D 1:10): »Hammarbacken heter nu den höjd, å hvilken Tibble by varit. (Egentligen en del af östra sluttningen af en vidsträckt skogshöjd, vidgande sig norr ut i socknen.) Mellan de än synliga grundmurarna efter byggnaderna skönjas både grafkullar, stenkretsar och bautastenar. Blott en af de sistnämnde står. Runstenen är i hans närhet och har en något lutande ställning.»

Runstenen befinner sig av allt att döma på ursprunglig plats. Den restes här år 1946. Hammar kallad ännu den skogklädda backen N om Mjölmarstugan och vägen Lerberga—Granhammar. Där finns ett stort gravfält, förmodligen hörande till Tibble by. Denna är längesedan avhyst, och ägora ingå i Granhammars egendom. Namnet Tibble är numera alldeles okänt i trakten.

Ljusgrå granit. Höjd (över nuvarande markytan) 1,55 m., bredd 0,65 m. Ristningens höjd 1,28 m. Upptill t. v. är ett stycke avslaget, varigenom ett par runor ha gått förlorade. Skadan fanns redan på 1600-talet. Ytan är jämn, ehuru knottrig. Ristningen är tämligen grund, dock överallt säker, t. o. m. rundjurets huvud och korset. I god belysning är allt synligt.

Inskrift:

biurn : auk : stnfrip : litu : arisa s - - n : afti : kisila : han : uti : fial : i lipi : frekis .
           5   10   15   20   25   30   35   40   45   50   55

Biorn ok Stainfrid letu reisa s[tæi]n æftir Gisla. Hann uti fioll i lidi Frøygæins(?).

»Björn och Stenfrid läto resa stenen efter Gisle. Han föll utomlands i Frøgers följe.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. Alla runorna i namnet 9—15 **stnfrip** äro fullt säkra. 17 **i** är icke stunget. Bst i 20 **a** sitter lågt och är svag, dock säker. Intet sk efter 24 **a**. 25 **s** är skadat på mitten. Av följande runa är endast nedersta delen i behåll. Därefter är en runa helt borta. I 28 **n** saknas v. bst. Bst i 29 **a** är tydlig. 32 **i** följes av :, icke **a** eller **r**. En grund prick finnes i 33 **k**, möjligen huggen, men mycket ovisst. Alla runorna i namnet 33—38 **kisila** äro f. ö. fullt säkra. 39 **h** är mycket grunt, dock skönjbart i god belysning. Bst i 48 **l** är mycket lång; dock med säkerhet icke **r**. Sk efter 48 **l** svagt. Efter 49 **i** intet sk. 51 **i** har ingen bst. 56 **e** är stunget med ett kort vågrätt streck, nästan det tydligaste av hela runan. 57 **k** icke stunget. Alla runorna i namnet 54—59 **frekis** äro fullt säkra.

Hadorph och Helgonius (B 269): 25—28 **s - - n**, 39—41 **- an**, 45—53 **fiarilipi**, 54—59 **frekis** · (av L 324 återgivet **frakis**). — Celsius: 25—28 **s - - n**, 34 **o**, 39—41 **man**, 42—44 **u : ti**, 45—59 **fialilipi : krekis** ·. Om 56 **e** anmärker Celsius: »synes vara stungit, så framt det ej var i stenen naturl.» — Dybeck: 25—28 **s - - n**, 32 **r**, 39—41 **han**, 45—59 **fiari · lipi : frekis**. »Det första **i** uti **lipi** har en svag skråma öfver midten, men har aldrig varit **a**. Tredje runan i **frekis**, äfven behäftad med en grund afflagning, är lika litet **a**. En högst obetydlig rispå till venster om stafven (för matt att kunna antydast å ritningen), hvaraf ett **a** skulle uppkomma, kan med säkerhet anses tillfällig. Pricken är vida antagligare. — Celsii läsning (Act. Lit. Svec. T. II) är, hvad beträffar hans **fial** och **krekis**, oriktig.»

Ristaren har gjort ett par fel: han har hoppat över en runa (eller två runor) i namnet 9—15 **stnfrip**, liksom en runa i slutet av ordet 29—32 **afti**, han har tecknat en vokal för mycket

i namnet 33—38 **kisila** och därigenom fått det trestavigt, han har kastat om ordningen mellan de första runorna i 20—24 **arisa**. En felristning är väl också den långt utdragna bistaven i 481, vilket givit anledning till felläsningen **fiar** (Hadorph, Dybeck) i stället för **fial** (Celsius).

Inskriften innehåller två satser. Den första är till sitt innehåll fullkomligt klar. En man Björn och en kvinna Stenfrid ha låtit resa stenen till minne av Gisle. Tydligt är han deras son, fastän detta icke direkt utsäges.

Celsius läser, såsom nämnt 39—41 **man** och sammanför detta med det föregående 33—38 **kosila**, vilket han uppfattar som genitiv av ett namn. Inskriftens sista ord, där han felaktigt läser 54 **k** i stället för **f**, sålunda 54—59 **kekis**, uppfattar han som en form av folknamnet greker. Han tolkar sålunda inskriften på följande sätt: »Biurn et Stenfrid curarunt erigi saxum in memoriam Gosilæ mariti, (qui) peregre cecidit in bello apud Græcos.» Och han upptager inskriften bland dem, som handla om greklandsfärder. — Brocman följer i huvudsak läsningen i *Bautil* och tolkar: »Björn och Stenfrid låto upresa Stenar efter Gisle. Han förgicks i fjärran Land.» 54—59 **frakis** uppfattas som ett verb »förgicks». Men Brocman medger, att även Celsius' läsning är möjlig, »hvilket uttydes såsom den döde fallit i Greklands Krigshär. Stenen är af Tid och Wäder så förnött, at numera wid Påseendet intet kan urskiljas, hwilken Läsning måtte wara den rätta. Dock tyckes den förra, som innebär att Mannen döt i Pelegrims Färd wara nog så säker, som dem [!] senare; emedan det 12:te Århundradet warit nästan lika frugtbart på bägge Slags Folken, helige Wandringmän så wäl, som helige Stridsmän.»

C. C. Rafn transskriberar inskriften (efter B 269): »Bjorn auk Sténfríð létu reisa stén eft Gísla; hann dó í fjarri lanpi Freygérs» och översätter: »Björn og Steinfrid lode reise Stenen efter Gisle; han døde i Freygeirs fjerne Land.» Han uppfattar sålunda 42—44 **uti** som *do i*, med omkastning av de båda första runorna.

S. Bugge (1873) söker predikatet till den sista satsen i 37—38 **la**, vilka runor alltså skulle läsas två gånger. Han ger följande transskription (efter Dybecks läsning): »*Biørn auk Stéinfríð létu reisa stéin æfr Gísla. lá hann úti fjarri i liði Frøygeirs*» och översätter: »Björn og Steinfrid lod reise Stenen efter Gisle. Han laa ude langt borte i Frøygeirs Krigerflok.» — Alldeles samma tolkning ges i *UFT*: »Björn och Stenfrid låto resa sten efter Gisle. Han låg ute (borta) fjärran i Frekes här.»

Ett originellt uppslag har Stephens. Han läser runan 41 **n** två gånger, varigenom han får fram en verbform **nuti**: »He gained rich booty in the war-force of Frekir.»

Om kvinnonamnet *Stéinfríðr* se U 419. *Gisli* är ett i svenska runinskrifter tämligen sällsynt namn; utom här förekommer det i U 644 Ekilla, 654 Varpsund (i dessa inskrifter betecknande samma person), 641 Brunnsta, L 995 Västerås och Vg 119. — 54—59 **frekis** är genitiv av ett mansnamn, utan tvivel samma namn som ingår i U 518 (nom.) **frikia**. Detta har sammanställts med formen (dat.) **fraukini** L 1049 Söderby (Gästrikland). I alla tre fallen torde man ha att göra med mansnamnet *Frøygeirr*, såsom redan Rafn och Bugge ha antagit. Se om namnet f. ö. U 518.

I Söderby-stenens inskrift (L 1049) säges det om den döde: »Han blev död i Tavastland. Han for med Fröger.» I Frögers följe har även Gisle fallit, »utomlands» säges det i inskriften. Om Frögers tåg se (utom U 518) S. Bugge i *Runverser*, s. 61 f., O. v. Friesen, *Upplands runstenar* (1913), s. 36.

Inskriftens senare del har rytmisk form och utgör ett verspar:

Hann uti fioll   i liði Frøygeirs.

Därav förklaras även ordföljden, med adverbet *uti* framför predikatsverbet *fioll*.